

Yttrande över utredningen Från värdekedja till värdecykel – så får Sverige en mer cirkulär ekonomi, SOU 2017:22

TEKO, Sveriges Textil och Modeföretag har tagit del av utredningen "Från värdekedja till värdecykel – så får Sverige en mer cirkulär ekonomi" (SOU 2017:22) och lämnar våra synpunkter nedan. Med tanke på betänkandets omfattning har vi valt att kommentera det vi bedömt som viktigast. Det betyder inte att vi är samstämmiga med utredningen i allt vi inte valt att kommentera.

TEKO företräder drygt 220 små, medelstora och stora företag. Dessa är verksamma inom textil produktion, mode och design. Vi har idag många livskraftiga och innovativa textilföretag i Sverige som tillverkar tekniska textilier, arbetskläder, sjukvårdstextilier, möbel- och inredningstextilier, barnkläder, kläder för utomhusbruk mm. Det är viktigt att dessa textilföretag ges möjlighet att verka på en marknad med lika villkor och att kostnader i form av skatter och avgifter sker på EU-nivå och inte på nationell nivå och dessutom att e-handeln inkluderas. Det sistnämnda är inte minst viktigt för just kläder- och textilier där konsumenternas inköp via internet ökar mycket snabbt.

TEKO, Sveriges Textil- och Modeföretag välkomnar regeringens ambitioner och arbete för ökad nyttjandegrad och återanvändning av produkter som samtidigt leder till minskade avfallsmängder. Att detta arbete föreslås ske inom ramarna för att uppnå en cirkulär ekonomi i Sverige är vi mycket positiva till, även om vi på vissa punkter inte delar utredningens uppfattning om hur detta ska ske.

TEKO, våra medlemsföretag och flera aktörer inom den svenska textil- och modeindustrin har under senare år mycket aktivt engagerat sig i hur vi kan få vår bransch mer cirkulär. I vårt arbete ingår bl a:

- Hur vi designar för cirkularitet och bidrar till att förlänga livet på textilierna.
- Hur vi skapar nya cirkulära affärsmodeller och tar vara på den textilresurs som även mycket utjänt textil fortfarande är.
- Hur vi skapar fibrer från skogsråvara eller annan fossilfri källa.
- Hur vi kan ta digitaliseringen till hjälp.

Detta arbete sker ute på enskilda företag, men framförallt i samverkan mellan branschorganisationer, akademi, forskningsinstitut, myndigheter m fl i olika initiativ och forskningsprojekt som t ex Mistra Future Fashion, Trash2Cash, Bioinnovation, Testbädden för textilåtervinning.

TEKO har som branschorganisation deltagit i både Naturvårdsverkets och Keml:s textildialoger, Upphandlingsmyndighetens expertgrupp för textil, expertgruppen för utredningen om ett centrum för substitution, varit med i miljöministerns rundabordssamtal om avfallshantering och varit med i projekt inom ramen för den nordiska handlingsplanen för hållbart mode och hållbara textilier. Vi uppskattar och gör detta för att vi anser att samverkan är det enda sättet att nå en hållbar framtid och vi vill genom detta också poängtera vikten av att se skillnaden mellan olika branscher och inte förespråka "en lösning" för alla.

Dessutom är vi övertygande om att för att nå en cirkulär ekonomi så måste det ges utrymme till innovativa lösningar och att man inte genom regelverk låses in i traditionella strukturer som motverkar syftet.

Den svenska textil- och modeindustrin verkar på en global marknad, där inflödet av kläder och textila konsumentprodukter från länder utanför EU är stort och stadigt ökar. Dessa mängder är långt större än det som produceras lokalt. Textilier, som många gånger kan vara tillverkade med stor miljöpåverkan och med för oss okänt, eventuellt farligt kemikalieinnehåll. Detta gör det svårt att idag återanvända det textila materialet till annat än som energikälla. Den svenska textilindustrin var tidig med att fasa ut farliga kemikalier i produktionsprocesserna, minska energi- och vattenförbrukningen och har arbetat med att minska och återvinna det textila produktionsspillet. Vi arbetar redan med projekt där produktionsspill eller uttjänt textil från ett industritvätteri kan bli en materialresurs för någon annan. Här finns mycket goda möjligheter till branschöverskridande samarbeten med t ex möbelindustrin, bildemonterare m fl.

TEKO stödjer förslaget att skapa en delegation för att skapa nationell samverkan för att uppnå en cirkulär ekonomi. TEKO delar Teknikföretagens uppfattning att det är viktigt att delegationen också utgör en strategisk länk mellan de strategiska innovationsprogrammen och fokuserar på miljöfrågor, resurseffektivitet och cirkularitet så att suboptimeringar undviks.

Det är viktigt att delegationen är långsiktigt finansierat i syfte att uppnå en kontinuerlig samverkan och kunskapshöjning, delegationen bör vara finansierad under minst fem år. Aktiviteter som finansiering av seminarium, konferenser och informationsbrev till en bredd av företag skulle kunna vara viktiga uppdrag för en sådan delegation.

Vidare behövs affärsmodeller som inbegriper miljöfrågor, där exempelvis ändringar av randvillkor i samhället kan aktivera olika affärsmodeller. Ett viktigt område är den finansiella sektorns bedömning av affärsmodeller så att hållbarhetsfrågorna omfattas på ett konkret sätt i framtida beslut. Ett område som är viktigt är att genomföra klassiska livscykelanalyser för cirkulära flöden, konsumenters beteende eller bedömning av miljöaspekter kring hantering av nya material sett från ett cirkulärt perspektiv.

Kap. 1 Författningsförslag

Det är viktigt att ändringar i Miljöbalken och Avfallsförordningen inte leder till traditionella strukturer för insamling och hantering av textilt avfall (typ materialbolag), som gör att man hämmar möjligheterna till nya innovativa lösningar för återanvändning och materialåtervinning. Istället ska man ha en stor öppenhet för nytänkande och främja samverkan mellan olika aktörer och ta tillvara på den forskning som pågår inom området.

TEKO önskar att verksamhetsavfall ska kunna lämnas på ett organiserat sätt, så att större volymer än idag går att materialåtervinna istället för att gå till energiåtervinning. Mängden insamlad textil måste öka för att få tillgång till tillräckligt stora volymer för att kunna materialåtervinna och för att verksamheter ska bära sig ekonomiskt. Dessutom är det viktigt att hitta intresserade köpare till de återvunna materialfraktionerna och se till att inte lagstiftning försvårar eller förhindrar handeln mellan länder såväl inom, som utanför EU.

Kap. 4.3.1 Digitalisering / 4.6 Tillväxt och sysselsättning

TEKO ser utvecklingen av den digitala tekniken som en viktig faktor för den svenska textilindustrin, såväl för utveckling av produktionsprocesser som hjälp för att kommunicera med kunder eller skapa nya hållbara affärsmodeller. TEKO är engagerad i forskningsprojektet Konfektion 4.0 som ska ta tillvara på textil kunskap hos de människor som kommit till vårt land och trygga framtidens svenska textila sömnadsproduktion. Projektmedel har erhållits från Europeiska asyl-, migrations och integrationsfonden. Genom att inventera kunskaper hos nyanlända och utveckla sömnadskompetensen ska man ta tillvara på migrationens möjligheter kopplat till behovet av ny kompetenskraft inom textil sömnadsproduktion och där samtidigt digitaliseringen är en viktig del.

Tillgång på sömnadskompetens bidrar också till att konsumenten lättare kan hitta skräddare och sömmerskor för ändring, lagning och re-design av kläder och andra textila produkter.

TEKO stöder också ett projekt som gynnar framtida digital sortering av textilier med en RFID-märkning som fästs i textilen under produktion.

Kap. 4.5.2 Nationell försörjningstrygghet

TEKO har engagerat sig i det strategiska innovationsprogrammet BioInnovation då vi anser att det är viktigt att stödja arbetet med att få fram hållbara cellulosafibrer från en förnybar råvara som bidrar med betydligt mindre miljöbelastning än konventionellt odlad bomull och som dessutom har sitt ursprung i den svenska skogen. Detta leder i sin tur att arbetstillfällen skapas både inom den svenska skogsnäringen och den svenska textilindustrin, samtidigt som långväga transporter av skogs- eller textilmassa sparas in. För Sveriges del innebär det att vi har möjlighet att trygga tillgången på en viktig materialresurs där hela kedjan från råvara till fiber, tråd och tyg finns nationellt framtagen.

Kap. 9.2.4 Effektivare samspel mellan olika styrmedel

TEKO håller med utredningen att styrmedel för cirkulär design lämpar sig bäst för EU-nivån, t ex ecodesigndirektivet, men vill samtidigt understryka vikten av att arbeta för att detta specialanpassats efter respektive produktkategori och som för t ex kläder och textiliers del utgör en komplex verklighet. Alltför stor generalisering kan motverka sitt syfte. Det pågår idag arbete inom Nordiska Ministerrådet där TEKO är engagerad i ett ecodesignprojekt för textil.

Kap. 10.4.1 Höjd grundmoms

TEKO delar Svenskt Näringslivs uppfattning angående momsfrågan och stöttar deras kommentarer som helhet.

Kap. 10.4.3

TEKO avfärdar helt utredningens förslag att om att införa en punktskatt på konsumentvaror i form av en skatt per kilo vara. Instrumentet är trubbigt, miljönyttan ytterst osäker. Relationen mellan material och dess återvinningsbarhet eller cirkularitet ges troligen inte av vikten i gram. Det finns i alla fall inget i utredningen som stöder den uppfattningen.

Vi delar inte utredningens uppfattning att skatten skulle kunna differentieras utifrån olika varugrupperns miljöpåverkan och pris. En produkt med låg vikt skulle mycket väl kunna innehålla betydligt mer av både farliga kemikalier och t ex allergiframkallande ämnen jämfört med en betydligt tyngre produkt. Vi anser att detta är en felaktig väg att gå för att få bort farliga kemikalier i textilier eller i de textila produktionsprocesserna.

Skatten på kemikalier i varor är viktbaserad och innebär mycket stora kostnader för berörda företag och effekten av skatt som verktyg i att substituera kemikalier är mycket tveksam.

Vi anser att det vore mycket negativt för den svenska textil- och modeindustrin om en punktskatt infördes på konsumentvaror där inte e-handeln inkluderas, något som i så fall skulle få konsekvenser för våra företag. Vi är dessutom helt emot att denna typ av styrmedel föreslås på nationell nivå när e-handelsplattformarna är internationella och produkterna skickas till konsument utan kontroll att de uppfyller svensk lagstiftning. Det är viktigt att vi inte missgynnar de få svenska producenter vi har kvar till förmån för okontrollerade produkter från tredje land.

Kap. 12.1.4 Regler anpassade för avfall och bristande förtroende håller tillbaka marknaden

TEKO är av uppfattningen att EU:s och Sveriges avfallslagstiftning i vissa fall hindrar och försvårar för cirkulära modeller inom begagnathandeln, reparation och delning. Vi vill se ett system som premierar att aktörer samlar in avfall och textilier konsumenterna vill bli av med. I första hand för att återanvända som de är alternativt använda delar av dem och i andra hand för att fiberåtervinna. Det är viktigt att till exempel välgörenhetsorganisationer, som med sitt arbete gör en stor social insats, inte måste betala avfallsavgift för skänkt textil som inte kan säljas och som lämnas som verksamhetsavfall när konsumenter samtidigt får slänga textilier i vanliga soporna. Detta avfall skulle kunna gå vidare till återvinning inom andra nya produktkategorier.

Kap. 15 Inför skattereduktion för hyr-, begagnat- och reparationstjänster

TEKO stödjer utredningens förslag att införa en skattereduktion i form av ett hyberavdrag för konsumenterna som har utgifter för tjänster i samband med hyra, begagnat-försäljning eller reparation av konsumentprodukter på det sätt som föreslås. Det är viktigt att administrationen kopplad till avdraget är enkel och att kostnaderna minimeras.

TEKO ser hyberavdraget som en hjälp för att förlänga livet på textila konsumentprodukter och öka nyttjandegraden av desamma samtidigt som nya arbetstillfällen genereras. Nya affärsmodeller kan skapas och eventuellt också nya typer av yrkeskategorier. Många av våra nyanlända har en sömnadskompetens som vi kan ta vara på och också utveckla och genom hyberavdraget ökas förutsättningarna för detta. Vi vill också poängtera vikten av att stödja satsningar på yrkesutbildningar för att kunna förse den cirkulära ekonomin med kunnig arbetskraft som t ex sömmerskor, designers med inriktning mot re-design, skomakare etc.

Utredningen tar upp exempel på att tjänster som omfattas kan vara uppgradering av konsumentprodukter. Här vill vi ge ett exempel från vår bransch, för genom att uppgradera kläder genom t ex omsömnad, omfärgning eller applicering av ett tryck eller andra typer av designtillägg kan nya unika produkter med ett stort värde skapas. Projektet Re:textile på Textilhögskolan i Borås arbetar precis med detta och också hur man kan designa för re-design samt designa för återanvändning och materialåtervinning.

Vi är mycket angelägna om att vi har bra förutsättningar för att kunna validera utländsk hantverkskompetens, eftersom vår industri idag har svårt att hitta arbetskraft inom vissa områden, speciellt inom sömnadsområdet och dessutom för att öka förutsättningarna för att kunna arbeta med cirkulära affärsmodeller.

Kap. 16 Underlätta för hushållen att förebygga avfall

TEKO anser att det är viktigt att så många insamlingsmöjligheter som möjligt finns: detta för att kläder och hemtextilier är en konsumentvara och transporten till och från butik är en viktig miljöfaktor, likaväl som transporter till insamlingsstationer. Om dessa finns lätt tillgängliga ökar vi möjligheten för konsumenten att enkelt göra rätt.

Så länge insamling sker systematiskt, kostnadseffektivt och i linje med gällande lagstiftning stöttar vi alla initiativ för att öka insamling från konsument och verksamheter.

Kap. 17 Förebygg avfall i statliga och kommunala verksamheter

TEKO anser att det är mycket viktigt att också textilt verksamhetsavfall från statliga och kommunala verksamheter bidrar till att skapa tillräckligt stora materialströmmar som gör att det finns förutsättningar för att driva kommersiell verksamhet för återanvändning och återvinning av textilavfall som följer avfallshierarkins principer.

Vi delar uppfattningen att offentlig upphandling är ett viktigt verktyg för att resurseffektivisera och förebygga avfall i offentlig sektor, men då krävs också att upphandlaren själv har eller har tillgång till kompetens och stöd inom produktområdet som ska upphandlas. Vi har som branschorganisation vid flera tillfällen fört fram vikten av dialog mellan upphandlare och leverantör för att erhålla en produkt med rätt egenskaper samtidigt som miljöbelastande faktorer har minimerats.

Vi är också positiva till att statliga och kommunala verksamheter ser på möjligheten att göra innovationsupphandlingar inom textilområdet, dels för att efterfråga funktion, men också för att få fram nya mer hållbara material och lösningar. Flera av dessa offentliga verksamheter använder stora volymer textil som industritvättas och de kan genom detta bidra till att snabbare komma framåt i utvecklingen för en cirkulär ekonomi.

Kap. 18 Stärk rätten att reklamera undermåliga produkter

Regler som rör rättigheter att reklamera produkter bör vara på EU nivå, svenska särkrav på detta område är ytterst olämpligt. I vilken utsträckning reklamationstiden bidrar till en ökad cirkularitet av produkter är dock osäker.

Kap. 19 Stärk förtroendet och öka rättssäkerheten inom begagnathandel och delning

TEKO stöder förslaget att utreda hur produktansvaret påverkas vid handel av begagnade produkter. Vi är positiva till att låta berörda tillsynsmyndigheter utreda och tolka hur EUs produktregler bör tolkas vid handel med begagnade produkter i relation till avfallslagstiftningen i enlighet med beskrivningen i kapitel 19.2.4.

För att få transparens och spårbarhet i kedjan från insamlat till återvunnet textilt material, så ställer TEKO sig positiv till att använda ett frivilligt certifieringssystem som underlättar detta.

Det är viktigt att aktörer som samlar in textil för återanvändning och materialåtervinning får bra vägledning om hur och till vad textilierna kan användas alternativt sorteras bort för att istället gå till energiåtervinning. Här kommer erfarenheterna från Swereas testbädd för textilåtervinning kunna vara till stor hjälp.

En problematik vad gäller återvunnet textilmaterial är att det är mycket svårt att veta eller få fram information om de kemiska ämnen som kan finnas kvar i materialet, vilket gör det svårt för företag att garantera att nyproducerade produkter av återvunnet material inte innehåller rester av några farliga ämnen.

Idag finns inget enkelt och kostnadseffektivt sätt att identifiera innehållet i återvunnet textilmaterial. Eftersom textilt avfall insamlas i stor utsträckning utan att vi vet var och när det producerats och vilka kemikalier som ingått i processen kommer detta att vara en problemställning vi lever med en lång tid framöver även om ny kemikalielagstiftning införs. Därför är det viktigt att säkerställa att ett stort urval av möjligheter att återvinna textilt material i olika produktkategorier är möjliga.

Stockholm 27 juni 2017

TEKO, Sveriges Textil- och Modeföretag

Cecilia Tall
Generalsekreterare

TEKO, Sveriges Textil- och Modeföretag
Storgatan 5
Box 5510
08-7626880
www.teko.se